

NOTULEN

VAN HET

verhandelde in de zittingen

DER

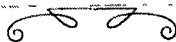
SYNODE

VAN DE

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK IN NEDERLAND,

gehouden te Utrecht

In het Kerkgebouw der Christelijke Gereformeerde Gemeente aldaar,
op 21, 22 en 23 Juli 1903.

UTRECHT, G. RENKEMA EZN.

NOTULEN

van het verhandelde in de zittingen der Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, gehouden te Utrecht, in het kerkgebouw der Christ. Geref. Gem. aldaar, op 21, 22 en 23 Juli 1903.

Zitting van Dinsdag 21 Juli 1903.

ARTIKEL I. Nadat, op uitnoodiging van Ds. J. Bos Hzn., Vice-Voorzitter der jongste Synode, door de vergadering Ps. 27 : 7 gezongen en Ps. 46 gelezen is, heet ZEerw. de vergaderden hartelijk welkom en zegt o. a. :

„Ging het u als ons, dan zijt ge onder den indruk van het ernstige en gewichtvolle van deze dagen herwaarts gekomen. Ofschoon erkennende de groote weldaden en genadegaven Gods, waarin wij mogen roemen, aandoenlijke, smartvolle herinneringen dringen zich anderzijds bij ons allen op. Immers wie onzer gevoelt zich niet droevig gestemd bij de gedachte aan het geleden verlies in het sterven van de drie geliefde, bewaarde en zoo ijverige ambtsbroeders (Ds. van Brunnen, Ds. Wessels en Ds. Gezelle Meerburg) die weleer met ons hier vergaderden en een zoo werkzaam aandeel hadden aan den synodalen arbeid, doch wier plaatsen wij thans door andere afgevaardigden zien ingenomen. Zij rusten nu van hun arbeid en deelen in het zalig bezit van het volle loon der genade, den getrouwen dienstknechten toegezegd.

„Doch God zij dank, dat wij te midden van al wat tot droefheid stemt, ook op rijke zegeningen mogen zien, waar de Heere ons andere mannen (waaronder in de kracht des levens) schonk, die de opgevallen plaatsen in de Kerk mede aanvulden.

Moge door hunnen arbeid en steun het geleden verlies ruimschoots vergoed worden.

„En bovendien is ook dit eene oorzaak van vreugde, dat de Heere ons allen en met ons onze hooggewaardeerde Docenten der Theol. School nog spaarde en in staat stelt om de belangen der gemeente te behartigen. En niet het minst stemt het zeker ons allen tot ootmoedigen dank, dat wij nog onzen geachten broeder Ds. Schotel, oudsten dienaar, in ons midden hebben. Zien wij op u, hooggewaardeerde broeder, dan kunnen wij zeggen dat gij aan den avond des levens zijt genaderd, en blijft de bede ons hart vervullen: „Heere! laat hem ook nog dit jaar!”

„En waar wij, eerwaarde broeders! nu weer gereed staan om onzen arbeid aan te vangen, daar vervulle bovenal de gedachte onze ziel, dat het hier niet onze, maar des Heeren zaak geldt; het zijn de belangen van Christus' Kerk — van de Kerk waarmede het eeuwig zielenheil van ons en ons zaad in zoo innig verband staat — die wij hier hebben te behartigen.

Wij herinneren ons nog hoe ten vorigen jare de Voorzitter der Synode, wijlen Ds. Wessels, in zijn kernachtig openingswoord er met nadruk o. a. op wees, dat de zaak des Heeren zoo teeder is en het daarom zoo noodig is tegenover die zaak ook teeder gestemd te zijn. Zijn wij van die teederheid doordrongen, dan zullen wij ook beseffen, dat de arbeid, die ons in deze dagen wacht, gewichtvol, veeleischend, zwaar is, — een arbeid, die niet alleen kracht en wijsheid, maar ook heiligen ernst, eerbied en ootmoed vordert, want ongetwijfeld zullen wij voor moeilijke vraagstukken worden geplaatst en geroepen worden tot bespreking van ingewikkelde onderwerpen en het nemen van verreikende besluiten.

„Zijn wij van die dure en heilige taak ten volle overtuigd en ons onze onbekwaamheid recht bewust, dan klimt voorzeker de verzuchting in onze ziel op: „Heere! wie is tot deze dingen bekwaam?” Maar gedachtig aan de zekerheid, dat de Heere naar Zijne belofte in het midden van Zijn Sion woont en dat Christus Jezus, Wien gegeven is alle macht in den Hemel en op de aarde, als Hoofd en Koning Zijner Kerk, den Zijnen verzekert: „Ik ben, Ik blijf met u!” kunnen wij de ons opgelegde taak, hoe moeilijk en zwaar ook, gemoedigd en hoopvol

aanvangen en mogen op goede gronden verwachten, dat wij in onze verwachtingen niet zullen beschaamd worden.

„En waar wij nu weten, dat de gezegende invloed van 's Heeren tegenwoordigheid en de vervulling Zijner beloften aan ons in den van Hem verordenden weg, n.l. in den weg des oprechten geloofs en des ootmoedigen gebeds te erlangen zijn, zoeken ook wij het in dien weg.”

Daarna vereenigde zich de vergadering bij monde van Ds. Bos in het gebed.

ART. 2. De lastbrieven worden gelezen en goedgekeurd.

Tegenwoordig waren de volgende afgevaardigden :

Classis Leeuwarden : Ds. J. Bos Hzn. ; Ds. J. W. Polman ; Ds. G. Oosterhuis ; Oud. W. Kamminga ; Oud. T. van Dijk en Oud. R. Visser.

Classis Zwolle : Ds. A. Jansens ; Ds. M. Schouten ; Ds. R. E. Sluiter ; Oud. A. Dokter ; Oud. H. Hoonhorst ; Oud. J. Ponstein.

Classis Utrecht : Ds. H. J. L. de Vries ; Ds. H. M. v. d. Vegt ; Oud. G. Renkema Ezn. ; Oud. H. van Trignt ; Oud. W. Vermeer ; Oud J. v. Twillert.

Classis Dordrecht : Ds. J. v. Drunen ; Oud. K. v. Dongen ; Oud. W. v. d. Wetering ; Oud. D. J. v. Brummen en Oud. L. Bij de Vaate.

Classis 's-Gravenhage : Ds. T. A. Bakker ; Ds. G. Klumper ; Ds. Js. Wisse Czn ; Oud. S. van Kleef ; Oud. G. Siljee en Oud. W. J. Terlaak.

Classis Amsterdam : Ds. J. Schotel ; Ds. H. Janssen ; Ds. M. den Boer ; Oud. P. Vogel ; Oud. G. IJskes ; Oud. A. S. Sluijter.

Classis Apeldoorn : Ds. P. J. M. de Bruin ; Oud. W. G. Ankersmit ; Oud. A. Jansen en Oud. H. Frugte.

ART. 3. Verkiezing van een moderamen.

Gekozen worden : Ds. J. Wisse Czn. als Voorzitter, Ds. P. J. M. de Bruin als Vice-Voorzitter en Ds. H. Janssen als Adjunct-Scriba (Oud. Renkema is permanent Scriba der Synode).

ART. 4. Ds. Wisse aanvaardt het voorzitterschap met een kort woord en zegt o. a. „Dankbaar voor het in mij gestelde vertrouwen, aanvaard ik aarzelend deze taak. Er is in de laatste tijden in mijn langdurig lijden zooveel van mijn fysieke krachten geëischt, dat ik mij thans schier onbekwaam gevoel

om het voorzitterschap dezer vergadering op mij te nemen.

„Vertrouwend op uwe welwillende medewerking, waardoor ge die taak zooveel kunt verlichten, en verzekerd van den steun van de overige leden van het moderamen, zal ik onder opzien tot den Heere trachten te doen wat ik kan. Hoorden wij gisteren avond in de ure des gebeds van den geachten Vice-Voorzitter der vorige Synode, welk een heerlijke belofte de Heere Jezus als het Hoofd Zijner duurgekochte Kerk heeft achtergelaten, vergun mij daarbij thans nog te herinneren, dat wij aan de vervulling dier belofte: „Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der eeuwen” steeds zoo groote behoefte hebben. Wat kunnen, wat vermogen wij, menschenkinderen, zonder Hem, zonder wiens zegen al onzen arbeid ijdel en te vergeefs is! Alleen als de Heere bij en met ons is, zullen wij door en in Zijne kracht, eigen zwakheid en geringheid ons bewust, Hem welbehagelijk kunnen dienen, — dienen ook in den gewichtigen arbeid, waartoe wij allen thans worden geroepen.”

Daarop noodigde de Voorzitter uit tot gemeenschappelijk gebed, waarin van den Heere gebeden werd dat Hij Zijne kracht in de zwakheid van allen mocht volbrengen en door en in den arbeid der Synode des Heeren Naam mocht worden verheerlijkt en t heil Zijner Kerk bevorderd.

ART. 5. Instemming wordt gevraagd met de belijdenis onzer Kerk, welke vraag met het opstaan van de leden wordt beantwoord.

ART. 6. De Notulen der jongste Synode worden voorgelezen. Naar aanleiding dezer Notulen doet Ds. Bos namens den kerkeraad van Ulrum de vraag, waarom door dien kerkeraad geen schriftelijk antwoord is ontvangen op de vraag ten vorige jare door dien kerkeraad aan de Synode gedaan en daar beantwoord (zie art. 16 der gedrukte Notulen van 1902).

Ds. Janssen, Ds. de Bruin, Ds. Schotel, Oud. Renkema, en Oud. Sluijter spreken hunne meening daarover uit, en besloten wordt, dat de bepaling van 1863 omtrent het bekend maken der Synodebesluiten zal blijven gehandhaafd.

Doc. van Lingen merkt nog op, dat in de Notulen abusievelijk staat (zie gedrukte Notulen, a. d. voet van bladz. 25, Art. 48) dat de *litterarische* examens voortaan een week vóór de andere examens der T. S. zullen worden gehouden; voor

litterarische examens moet overgangsexamens worden gelezen.

De Notulen worden daarna onder dankzegging aan den Scriba goedgekeurd.

ART. 7. Bepaald wordt, dat de zittingen der Synode zullen worden gehouden van 9 tot 4 uur en van 7 tot 9½ uur.

P A U Z E,

waarbij Oud. Siljee een zegen vraagt over de te gebruiken verschelingen.

ART. 8. De werkzaamheden worden voortgezet, nadat Oud. Hoonhorst is voorgegaan in 't gebed.

ART. 9. Naar aanleiding van de gelezen Notulen, doet de Voorzitter enkele mededeelingen in betrekking tot het bezoek van br. Thijms (uit Lodi), in Noord-Amerika, ten vorigen jare ter Synode.

Uit correspondenties blijkt dat br. Thijms heeft gebroken met de gemeente Lodi, waar hij ten vorigen jare nog ouderling was. Het was dien broeder niet mogelijk zich te vereenigen met de wijze, waarop de gemeente Lodi met andere kerken en vereenigingen zich in gemeenschap stelde.

De toestanden op kerkelijk gebied zijn daar meer dan treurig. Alle verwachting van nadere kerkelijke gemeenschap onzerzijds met onze vrienden aan gindsche zijde van den Oceaan schijnt volkomen afgesneden. Al wat de Voorzitter dienaangaande heeft vernomen, was van zeer treurigen aard.

Ds. den Boer doet eene vraag naar aanleiding van Art. 23 der Notulen.

Door den Voorzitter wordt naar aanleiding van Art. 30 medegedeeld, dat de kerkeraad van Aarlanderveen niet heeft gehandeld overeenkomstig het besluit van Classis en Synode.

De Scriba doet mededeeling van een desbetreffend schrijven van den kerkeraad van Aarlanderveen.

Ds. H. M. v. d. Vegt, Ds. Janssen e. a. voeren daarna over deze zaak het woord en allen erkennen het ingewikkelde en moeilijke van deze zaak. Enkelen meenen, dat de kerkeraad van Aarlanderveen moet worden geschorst, zoo hij bij de weigering volhardt.

Doc. v. Lingen is van oordeel, dat een schorsen van den

kerkeraad tot verwoesting der geheele gemeente zal leiden. Op misschien een enkele uitzondering na zijn de leden der gemeente A. in dezen geheel homogeen met den kerkeraad. De broeders zullen constant weigeren. Afzetting van hen zal zijn afzetting van alle leden. Doc. v. Lingen betoogt daarna verder dat in deze zaak het beste is den kerkeraad van A. niet verder te bemoeilijken.

Oud. Sluyter, lid der Commissie, die ten vorigen jare over deze zaak ter Synode rapporteerde, zegt dat zijne meening over het oordeel en de conclusie van dat rapport sedert zeer gewijzigd is.

Ook Ds. de Bruin spreekt zijne meening uit.

Doc. v. Lingen stelt voor: de Synode, gehoord het antwoord van den Kerkeraad van Aarlanderveen, betreurt dit, maar erkent dat de Kerkeraad gewichtige redenen daartoe kan hebben, en besluit dat de zaak opnieuw in onderzoek kan komen, indien de behandelde persoon dit verklaart te verlangen.

Dit voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Oud. IJskes vraagt, ook in verband met de Notulen, waarom niet dit jaar evenals ten vorigen jare in „de Wekker” is gepubliceerd wanneer de zittingen der Synode in comité zullen worden gehouden.

De Scriba toont aan dat het zeer bezwaarlijk gaat vooraf ook maar ten naaste bij te ramen wanneer die zittingen zullen worden gehouden.

De Synode spreekt daarna als hare meening uit dat vooraf niet is te bepalen wanneer bedoelde zittingen zullen worden gehouden.

ART. 10. Ds. de Bruin, Secretaris van het Curatorium der Theologische School, brengt verslag uit over den toestand dier school over 't afgelopen jaar, terwijl hij namens den Penningmeester, br. J. Schotel Jr., tevens verslag geeft van den stand der geldmiddelen. *)

Door den Voorzitter wordt Ds. de Bruin dank gezegd.

ART 12. Door Ds. Bos, Penningmeester der Kas *Ex bonis publicis* en der Kas voor Em.-pred., predikants-weduwen en weezen, wordt verslag uitgebracht over 't jongste boekjaar. **)

*) Zie bijlage A.

**) Zie bijlagen B en C.

De Voorzitter zegt Ds. Bos dank voor zijn verslag.

Oud. Renkema wijst, naar aanleiding van de gelezen verslagen, op een feit, dat bij de opgaaf der collecten in „de Wekker”, steeds weer zijne aandacht trekt, n.l. dat er vrij groote gemeenten met eigen predikant zijn, die steeds weer met een zeer onbeduidende collecte in „de Wekker” worden vermeld, soms veel kleiner dan van kleine gemeenten. Hij vraagt of wel gedurig in de samenkomsten der gemeente op het belang der T. S. wordt gewezen.

Doc. van Lingen wijst met een enkel woord op den toestand waarin wij thans verkeeren, en maakt er de gemeenten indachtig op, dat voor hetzelfde bedrag, dat nu voor de opleiding van enkelen wordt uitgegeven, veel meer studenten hunne opleiding zouden kunnen ontvangen.

ART. 13. Op voorstel van den Voorzitter wordt het volgende telegram aan H. M. de Koningin verzonden :

„De Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk, heden 21 Juli te Utrecht vergaderd, diep gevoelende wat de Heere aan ons dierbaar vaderland in Uwe Majesteit geschonken heeft, wordt gedrongen haren eerbied voor en hare liefde tot Uwe persoon uit te spreken en de bede op te zenden, dat de Heere U en Uwen vorstelijken gemaal alles geve wat tot tijdelijk en eeuwig heil strekken mag. Leve onze geliefde Koningin !

De Synode voornoemd :

J. WISSE CZN., *Voorzitter.*

G. RENKEMA EZN., *Scriba.*”

ART. 14. Het verslag der Synodale Commissie over het jongste jaar wordt voorgelezen. Namens de Synode betuigt de Voorzitter den Scriba d'ier Commissie dank.

ART. 15. De Voorzitter stelt alsnu aan de orde het verkiezen van curatoren in de vacature door het overlijden van Ds. Wessels ontstaan, en in die van Ds. Schotel die wegens hoogen leeftijd bedankte. In verband met dit voorstel stelt de Voorzitter tevens de volgende instructies der agenda aan de orde :

De Synode kome terug op haar besluit van 24 Juli 1901 (Zie art. 41 van de Handelingen der Synode 1901) en bepale

dat voortaan, als van ouds, de verkiezing van curatoren eene vrije verkiezing zij.

(*Van de Classis Apeldoorn,*)

De Classis verzoekt, dat de benoeming der Curatoren aan de Kerk kome, voorloopig aan de Synode, echter met dien verstande, dat de meerderheid van het Curatorium bestaat uit broeders, die de geheele opleiding aan de Theol. School genoten hebben.

(*Van de Classis Amsterdam.*)

Enkele broeders zijn van meening, dat deze voorstellen moeten worden besproken alvorens tot verkiezing kan worden overgegaan. De Synode spreekt met groote meerderheid uit, dat het in den ordelijken weg is, vóór het bespreken dezer nieuwe voorstellen dezen keer de benoeming van curatoren nog te doen geschieden volgens de bepaling van 1901, dat het curatorium bij vacature een tweetal broeders zal stellen, waaruit de Synode een curator kiest.

Oud. Renkema wil betreffende dit punt gaarne eene vraag doen. Bij Art. 20 der D. K. is onder de bepalingen betreffende de Theologische School aangegeven: „Aan de curatoren is tevens (behalve het *bestuur* der School) het afnemen der examina opgedragen.” Kan nu het afnemen van examens in de Oude Talen geschieden of beoordeeld worden door iemand, die, hoe bekwaam en aanbevelenswaardig ook in elk ander opzicht, zelf deze talen niet kent? En is het daarom niet wenschelijk voor curatoren vooral mannen te kiezen, die de O. T. bestudeerd hebben?

Ds. Schotel spreekt mede als zijne meening uit, dat kennis van O. T. voor een curator noodig is.

Ds. H. M. v. d. Vegt is het niet eens met de meening, dat kennis van O. T. onmisbaar is in een curator. Hij waardeert zeer de kennis van de O. T. en 't spijt hem ze niet te kennen, maar een curator heeft ook in andere vakken dan O. T. te examineeren en die vakken mogen geenszins onderschat worden. Daarbij moet ook niet uit het oog worden verloren, dat van verschil in rang bij de dienaren des Evangelies nooit sprake mag zijn.

Nadat ook nog Ds. Janssen, Ds. de Bruin en Ds. Schouten hunne meening hebben gezegd, wordt tot stemming overgegaan. Uit de door het Curatorium voorgedragen broeders Ds. Bakker,

Ds. den Boer, Ds. Sluiter en Ds. v. d. Heijden worden gekozen : Ds. den Boer in plaats van Ds. Wessels en Ds. v. d. Heijden in plaats van Ds. Schotel. Als secundi worden daarna uit de voorgedragenen (Ds. Bakker, Ds. Joh. v. d. Vegt, Ds. Polman en Ds. Beekamp) gekozen Ds. Beekamp (voor Ds. den Boer) en Ds. Polman (voor Ds. v. d. Heijden).

ART. 16. Ds. J. v. d. Vegt en Oud. H. W. Kappers komen ter vergadering.

ART. 17. Na het zingen van Ps. 133 : 3 wordt de zitting gesloten met dankgebed van Doc. v. Lingen.

AVONDZITTING (in comité).

ART. 18. Na 't zingen van Ps. 25 : 2 worden de werkzaamheden hervat met gebed van Ds. Janssen.

ART. 19. Ds. J. v. d. Vegt en Oud. H. W. Kappers wordt door den Voorzitter hunne instemming met de belijdenis afgevraagd.

ART. 20. De Voorzitter stelt aan de orde bespreking in zake de erfenis-Klundert. In verband daarmee komt in behandeling :

„De rechtsverhouding onzer Kerk. (Instructie der agenda van de Classis Amsterdam en die van 's Gravenhage).”

Ds. de Bruin, die met Ds. Schouten namens het Curatorium de handelingen, in deze zaak verricht, breedvoerig toelicht, stelt eenige vragen, waarover, naar zijn oordeel, onze besprekingen moeten gaan.

Na breedvoerige bespreking besluit de Synode, dat, zoo men onze rechten blijft betwisten en bij het einde van den door de Wet gestelden tijd de erfenis ons niet wordt uitgekeerd, wij langs juridischen weg handhaving zullen zoeken van onze rechten.

ART. 21. De verschillende ingekomen protesten en brieven worden genoemd en commissiën van onderzoek als volgt benoemd :

- a. Schrijven van J. v. d. Burg te Arnhem ; — commissie : Ds. den Boer, Oud. Kappers en Oud. Jansen.
- b. Schrijven van Ds. Wijdoogen aan de Classis Apeldoorn en

- aan de Synode; — commissie: Ds. Sluiter, Ds. J. v. d. Vegt en oud. Ankersmit.
- c. Schrijven van br. J. Schotel Jr. te Haarlem; — commissie: Ds. de Vries, Ds. Jansens en Oud. v. Dijk
- d. Schrijven van J. Smit te Leeuwarden; commissie: Ds. Oosterhuis, Ds. v. Drunen en Oud. v. Brummen.
- e. Schrijven van den Scriba des kerkeraads te Aarlanderveen; — commissie: Ds. Bakker, Oud. Terlaak en Oud. Sluijter.
- f. Nog worden voor het nazien van de boeken van de Kas voor Em.-pred., pred.-wed. en weezen en die der Kas *Ex Bonis Publicis* Ds. v. d. Kodde en Oud. Siljee aangewezen.
- ART. 22. Na het zingen van Ps. 100 : 4 wordt de vergadering met dankzegging van Ds. de Bruin gesloten.

Zitting van Woensdag 22 Juli 1903.

ART. 23. Met het zingen van Ps. 86 : 6 en gebed van Ds. H. M. v. d. Vegt wordt de vergadering geopend.

ART. 24. De Voorzitter stelt aan de orde: voortzetting der bespreking over de voornoemde instructies van Apeldoorn en Amsterdam in zake de benoeming van curatoren.

Ds. J. v. d. Vegt licht de instructie van Apeldoorn nader toe en zegt, dat die Classis tot deze instructie gekomen is omdat zij meent, dat de bepaling van 1901 (omtrent de benoeming van curatoren) in strijd is met het kerkrecht.

Ds. den Boer licht toe namens de Classis Amsterdam, en zegt, dat de intentie van de instructie-Amsterdam dezelfde is als die van Apeldoorn, alleen met dit verschil, dat Amsterdam wil dat de meerderheid in het Curatorium besta uit broeders, die hunne geheele opleiding aan de T. S. genoten hebben.

Op verzoek van den Voorzitter licht Ds. Janssen de instructie-Amsterdam nog nader toe.

Doc. v. Lingen zegt dat dit punt een zeer kritiek punt is en dat de broeders daarom wel hebben te bedenken, dat het in den geest der liefde moet worden besproken. Het geldt eene zaak, welke van veel belang is voor onze Kerk en, wat meer zegt, voor het Koninkrijk Gods, voor de eere van den Koning

der Kerk. Verre zij daarom van ons alle opwinding, elke verdenking alsof eigen verheffing wordt bedoeld. De Heere heeft gezegd: „leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van harte.”

„Als gisteren werd beweerd, dat van onderscheid in rang bij de dienaren des evangelies geen sprake mag zijn, dan wijs ik er op,” zegt Doc. v. Lingen, „dat er in Art. 20 onzer Dordtsche Kerkorde sprake is van „meer bekwame predikanten.” Ik neem dit woord niet in den zin van „bekwaam in Oude Talen.” Integendeel. Ik herinner de broeders aan hetgeen ik vroeger in „de Wekker” schreef aan een broeder, die volgens Art. 8 leeraar was geworden. Was dat als tot een minderen? Zeker zou ik dan niet van een ander broeder, mede naar dat artikel geëxamineerd, een zeer berispelend schrijven hebben ontvangen, als had ik mij aan „mensen-vergoding” schuldig gemaakt. Ik hoorde, naar onze vergadering gaande, mijn vriendelijken gastheer met instemming mededeelen, dat eens een hooggeleerde een student hoorde spotten met Bunyan en hij dat verwatent jongmensch terecht zette met de woorden: „ik wilde al mijn wetenschap geven voor de genadegave aan dien man geschonken.” Dit wischt echter niet weg uit de Heilige Schrift wat Paulus in 1 Kor. 12 zegt van de onderscheidene gaven des Geestes. Naar die gaven heeft de Heere ook een arbeider in Zijne gemeente gegeven. Ik weet niet de minste geschiktheid te hebben voor rechtsgeleerdheid of koopmanschap, maar wel, dat ik reeds op 14jarigen leeftijd door mijn Rector werd geroepen om achterblijvers van veel ouderen leeftijd te helpen, — dat ik als Leidsch student meer dan één commilito door het mathesis-examen hielp, onder juristen verkeerende voor hen het corpus juris, enz. vertaalde — nauwelijks predikant zijnde, door een naburig doctor werd aangezoekt zijne zoons in oude talen te onderwijzen en later als Director van Zettens Gymnasium tal van lessen gaf. Dat alles moest mij tot opleiding dienen om voor de Christelijke Gereformeerde Kerk te kunnen arbeiden zooals ik deed en, verre van mij daarop te verheffen, moet ik mijzelf zoo vaak een „stumper” noemen, mij beschuldigen over hetgeen ik door eigen schuld niet geworden ben en toch den Heere bewonderen in die wijze wegen. Wie zou zich op genadegaven mogen beroemen?

„Had ik nu niet eenige kennis van oude talen, dan kon ik

geen Docent aan onze T. S. zijn. Ook voor een curator als zoodanig bestaan vereischten. Welke die zijn, zegt ons Reglement duidelijk in Art. 25. De eerste alinea luidt: „De Curatoren nemen kennis van alles wat tot de School in betrekking staat,” in de eerste plaats dus wel van het onderwijs. Om bij mijne vakken te blijven, zij hebben dus kennis te nemen van mijne wijze van doceeren. Aan de litteratoren wordt als hoofdschotel voorgezet: Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch. Derhalve behoorde een Curator, indien maar tijd en geld het toelieten, te doen wat op het gymnasium te Zetten o. a. gedurig Mr. Bichon van IJsselmonde deed, die onverwacht de scholen binnenkwam, één of meerdere dagen bij ons vertoefde, de verschillende lessen bijwoonde, aanmerkingen maakte, wenken gaf, enz. Aan de Theologen doceer ik archaeologie, textkritiek, isagogiek, exegese, welke de kennis der oude talen vereischen. Curatoren hebben wel ter dege den plicht na te gaan of dat onderwijs aan de eischen van ware wetenschap voldoet. Die geen O. T. kent, zal over onze colleges onmogelijk recht kunnen oordeelen en veelal geen syllabe er van kunnen begrijpen.

Een tweede alinea van Art. 25 zegt: „het eindexamen der litteratoren en de examina der Theologische studenten worden door hen (de curatoren) afgenomen.” Dat mag ik dus niet doen. Voor zoover ik dat deed, misdeed ik tegen het Reglement. Maar hoe zal nu een curator over het Hebreeuwsch, over Grieksch, enz., enz. examineeren, indien hij zelfs geen Hebreeuwsche letters kent, noch een Grieksch woord verstaat? Het is waar, er zijn ook Hollandsche vakken voor de propaedeutici, kerkgeschiedenis enz. voor de theologie, en tot onderzoek van roeping en genadestaat is geen vreemde taal noodig. Toch is ook voor menig vak als voor dogmatiek kennis van vreemde talen onmisbaar, als men erkent, dat catechisatie volgens Hellenbroek leerrijk is voor een gewoon lid, maar voor een candidaat in de theologie heel wat meer eisch is en de dicta probantia, om iets te noemen, wel door hem in de taal van den grondtext behooren gekend te worden.

Bovendien wij hebben in het curatorium geen twee afdeelingen: de eene helft voor hetgeen taalkennis vereischt, de andere helft voor hetgeen waarbij die kan worden gemist.

Doch genoeg: ik betreur het, dat hetgeen de Synode vroeger

besloot, weder door sommigen bestreden wordt. Dat verraadt onkunde. Mag het niet blijven, ik zoude mij dan alleen kunnen neerleggen bij eene kleine verandering in het bepaalde, waardoor zoowel de vrijheid der Synode werd gehandhaafd alsook de genoemde eisch, zooals ik ten minste zou hopen, niet werd uit het oog verloren, — eene verandering daarin bestaande, dat het curatorium eene aanbeveling deed, waaraan echter de Synode niet gebonden is.”

Oud. Sluïjter herinnert er aan, dat in de oude Christ. Geref. Kerk de curatoren door de Prov. Synodes werden benoemd. Daarom zou hij het daarheen willen zien geleid, dat de Classes tot tien werden vermeerderd en dat dan iedere twee Classes gecombineerd een curator benoemden.

Ds. de Vries is bang voor al die bepalingen, maar vraagt zich ook af of die jonge mannen, die daar vier jaar in de O. T. gestudeerd hebben, bekwaam zijn om de studenten te examineren?

Ds. de Bruin herhaalt, dat hij alleen wil, dat de Synode *vrij* zij. Bij stemming van een curator zal ieder wel zoo verstandig zijn mannen te kiezen die talen kennen.

Ds. H. M. v. d. Vegt zegt nog weer, dat hij zoo bang is voor 't leggen aan banden.

Nadat nog Ds. Schouten, Oud. IJskes, Ds. den Boer, Oud. Kappers en Ds. Janssen hunne meening hebben uitgesproken, wordt namens de Classis Apeldoorn medegedeeld, dat zij kan medegaan met het voorstel—Amsterdam, dat nu aldus luidt:

„De Classis verzoekt, dat de benoeming der Curatoren voorloopig aan de Synode blijve, echter met dien verstande dat de meerderheid van het Curatorium bestaat uit broeders, die de geheele opleiding aan de Theol. School genoten hebben.”

Doc. van Lingen handhaaft zijn voorstel, dat de Curatoren eene *aanbeveling*, geen voordracht aan de Synode zullen doen.

Deze voorstellen worden in stemming gebracht, waarbij dat van Amsterdam wordt aangenomen.

ART. 25. Oud. Renkema doet alsnu het voorstel het aantal Curatoren met twee te vermeerderen.

Dit voorstel wordt aangenomen.

ART. 26. Als Curatoren worden nu gekozen:

Ds. H. Janssen en Ds. H. J. L. de Vries.

Als secundi worden gekozen Ds. A. v. d. Zanden, Ds. A. Jansens en Ds. J. Bos Hzn.

Ds. de Vries neemt zijne benoeming tot morgen in beraad.

ART. 27. Naar aanleiding van een ingekomen mededeeling wordt besloten hedenmiddag 3 uur de werkzaamheden te eindigen.

ART. 28. De vacatures, in de Comm. naar Art. 49 der D. K. ontstaan door het overlijden van Ds. Gezelle Meerburg als primus en van Ds. Wessels als secundus van Ds. de Bruin, worden aangevuld met benoeming van Ds. M. Schouten als primus met Ds. J. W. Polman als diens secundus, en Ds. J. v. d. Vegt als secundus van Ds. de Bruin.

ART. 29. De vacatures van secundi in de Synodale Commissie, ontstaan door het overlijden van Ds. Gezelle Meerburg en Ds. Wessels, worden aangevuld met het verkiezen van 3 (in plaats van 2) secundi, n.l. Ds. Sluiter secundus van Ds. de Bruin, Ds. Janssen secundus van Oud. Renkema en Ds. v. d. Kodde secundus van Ds. Wisse.

ART. 30. Oud. Terlaak sluit de morgenzitting met dankgebed.

P A U Z E.

ART. 31. De werkzaamheden worden na het zingen van Ps. 119 : 3 en gebed van Ds. Sluiter hervat.

ART. 32. De Voorzitter doet voorlezing van een telegram van H. M. de Koningin, dat als volgt luidt :

„Het Loo, 22 Juli 1903.

Hare Majesteit de Koningin draagt mij op de Synode der Christ. Geref. Kerk hartelijk te bedanken voor alle goede beden Hoogstderzelver toegebeden.

Adjutant van Dienst,
SCHIMMELPENNINCK.”

ART. 33. Benoeming van een lid der Commissie voor het examen naar Art. 8, in plaats van Ds. Gezelle Meerburg. Gekozen wordt Ds. Sluiter van Enschede.

ART. 34. De Commissie der Kas voor Em. predikanten, predikantsweduwen en -weezen wordt gecontinueerd. In plaats van

Oud. Candel wordt diens secundus Oud. Renkema als primus gekozen. Als secundus van Oud. Renkema wordt Oud. D. J. v. Brummen gekozen.

Met betrekking tot de aftreding der Comm. besluit de Synode dat jaarlijks de helft der Comm.-leden volgens rooster zal aftreden. De Comm. zal een volgend jaar met een rooster ter Synode komen en in betrekking tot dat punt reglementswijziging aan de Synode voorstellen.

ART. 35. Door den Voorzitter en door Oud. Renkema wordt er op gewezen dat het noodig is eene nieuwe uitgaaf van ons Kerkelijk Handboekje te bezorgen, nu het werkje is uitverkocht. Ds. Janssen, Ds. de Bruin en Ds. J. v. d. Vegt nemen op zich voor de redactie te zorgen, terwijl Oud. van Brummen en Oud. Renkema voor de uitgaaf zullen zorgen.

ART. 36. Door de Synode worden gehoord J. v. d. Burg en echtgenoots in zake hun protest tegen den kerkeraad van Arnhem.

ART. 37. Aan de orde wordt gesteld de instructie der agenda:

De Synode brenge de werking der kas *Ex bonis publicis* formeel en principieel terug tot haar oorspronkelijken toestand. (Van de Classis 's-Gravenhage).

De Voorzitter licht de instructie der classis 's-Gravenhage toe en zegt dat de Classis meent dat deze zaak zoo spoedig mogelijk tot den oorspronkelijken toestand moet worden teruggebracht. Vroeger waren er tien provincies en elke provincie koos een lid voor die kas, waardoor er 10 leden waren, die uit hun midden een Voorzitter, een Secretaris en een Penningmeester kozen. Van deze Commissie van tien leden ging de oproeping en aanneming uit van studenten voor deze Kas. Curatoren en Docenten hadden met deze Kas niets te maken. Thans is dit alles o. i. te veel gecentraliseerd en dit werkt nadeelig. Nu echter het curatorium tot 7 leden is uitgebreid, kan, met het oog op onzen toestand, meent de Voorzitter, deze zaak nog wel eenigen tijd worden uitgesteld en thans buiten bespreking blijven, zoo de mede-afgevaardigden der Classis 's Gravenhage dit goedkeuren, indien met het oog op gebeurlijke dingen, aan onzen geachten penningmeester Ds. Bos twee leden van beheer voor de Kas *Ex bonis publicis* worden toegevoegd. (De wensche-lijkheid van die uitbreiding zet de Voorzitter nader uiteen). Die *Commissie van beheer* kan dan tegen een volgend jaar een

rapport gereed maken om deze belangen nader te regelen.

Dienovereenkomstig wordt besloten en als leden dier Commissie worden, met goedkeuring der Synode, door het moderamen aangewezen Oud. Sluïjter en Oud. v. Brummen, die dus met den penningmeester Ds. J. Bos Hzn. de *Commissie van beheer* uitmaken.

ART. 38. De instructie-Apeldoorn :

De Synode wekke de Dienaren onzer Kerk op tot het uitgeven van leerredenen om in de behoeften der vacante gemeenten te voorzien.

Ds. J. v. d. Vegt licht deze instructie toe en zegt, dat de bedoeling is dat de Synode de wenschelijkheid uitspreke.

Oud. Renkema wijst er op, dat men met dat „wenschelijkheid-uitspreken” niet veel verder komt. In 1894 werd met algemeene stemmen eene motie aangenomen, van den volgenden inhoud :

„De Synode verzoekt aan de leeraren der Christelijke Gereformeerde Kerk leerredenen voor de erkende Christelijke feestdagen in het licht te geven.”

In 1895 werd de Synode aan haar besluit van 1894 herinnerd. Zoo blijft men aan 't „wenschelijkheid uitspreken” en „herinneren”. Ds. den Boer heeft dezer dagen den stoot gegeven aan 't uitgeven van preeken. 't Is te hopen, dat nu ook anderen het zoo *wenschelijk* vinden en zoo hunne *herinnering* in 't werk stellen, dat onze vacante gemeenten aêrlang vooral *feeststoffen* van onze predikanten ontvangen.

Oud. van Brummen betoogt, dat z. i. de kosten wel zijn goed te maken.

Oud. IJskes en de Voorzitter trekken die meening van Oud. van Brummen in twijfel.

Besloten wordt : De Synode spreekt de wenschelijkheid uit van het uitgeven van leerredenen door onze predikanten.

ART. 39. Namens de Classis Zwolle licht Ds. Sluiter toe het punt der agenda :

„Eene vraag omtrent stations en gemeenten van de Classis Zwolle.”

De zin dezer vraag is, dat door de Synode worde uitgesproken wanneer eene gemeente, die in ledental afneemt, tot *station* dient gemaakt, en of alsdan onmiddellijk aan de Regeering des

lands kennisgeving moet worden verzonden van die wijziging.

De Voorzitter wijst er op, dat van het veranderen van gemeente in station geen sprake kan zijn zoolang nog kerkeraad-leden zijn te vinden.

Oud. Renkema deelt, als Scriba der Syn. Commissie, mede, dat het geënszins noodig is bij bedoelde verandering onmiddellijk aan de Regeering kennis te geven, en wijst er op, dat velen niet schijnen te begrijpen wat een station is: — 't is een groep leden der Kerk, die geregeld hunne godsdienstoefeningen houden, maar zoolang zij nog niet sterk genoeg in ledental zijn om eene afzonderlijke gemeente te vormen bij de naaste gemeente zijn ingeschreven in het lidmatenboek en dus *deel* zijn van die gemeente.

Ds. Sluiter doet, naar aanleiding van het gesprokene, eene vraag over de gemeente Vroomschoop.

De zaak-Vroomschoop wordt naar de Classis verwezen, terwijl de Synode uitspreekt, dat zoo eene gemeente zóó achteruit gaat, dat de Classis besluit er een station van te maken, men uiterst langzaam zij met kennisgeving aan de Regeering, daar er soms mogelijkheid bestaat na korter of langer tijd weer tot gemeente te komen, zooals voorbeelden hebben geleerd.

ART. 40.

„Eene vraag over de grensscheiding der gemeenten de Krim en Lutten” (Van de Classis Zwolle)
wordt door Ds. Sluiter toegelicht. Het blijkt, dat door de gemeente Lutten geen antwoord van den Scriba is ontvangen, hoewel deze het heeft verzonden. Maar voornamelijk is het Lutten te doen om nadere toelichting op het beweren van de jongste Synode, die zeide (bladz. 21 van de Notulen, Art. 35) dat het *ondoentlijk* is tusschen de gemeenten de Krim en Lutten eene juiste grensregeling te maken.

Ds. Sluiter handhaaft zijne ter vorige Synode uitgesproken meening, dat eene grensscheiding tusschen de twee bedoelde gemeenten *ondoentlijk* is, daar het niet mogelijk is leden van zóó aaneengrenzende gemeenten te dwingen zich bij een bepaalde gemeente aan te sluiten.

De Synode besluit, nadat ook Ds. Schouten nog eenige opmerkingen heeft gemaakt, in dien zin den Kerkeraad van Lutten te antwoorden.

ART. 41. Nadat bepaald is, dat ook hedenavond half acht openbare vergadering zal worden gehouden, wordt Ps. 84 : 3 gezongen. Nadat Ds. Schotel in dankgebed is voorgegaan, wordt de vergadering gesloten.

AVONDZITTING.

ART. 42. Oud. Frugte laat zingen Ps. 84 : 6 en gaat voor in het gebed.

ART. 42. Ds. den Boer rapporteert, inzake het protest van J. v. d. Burg en echtgenoot te Arnhem, dat deze leden door den Arnhemmer kerkeraad onder censuur zijn gezet wegens laster. Van den Burg en echtgenoot staan in betrekking tot vele ontevreden in de zaak—Ds. Wijdoogen. Niettegenstaande de kerkeraad hen meer dan eenmaal schriftelijk en mondeling tot schuldbekentenis uitnodigde, bleven zij halsstarrig weigeren. De Classis heeft de handelingen van den Arnhemmer kerkeraad goedgekeurd.

Uit alles blijkt, dat men zich richt tegen den Arnhemmer kerkeraad en dezen beschuldigt van heerschzucht.

Ds. J. v. d. Vegt leest verschillende op deze kwestie betrekking hebbende stukken voor.

Na eenige besprekingen worden door de Synode de handelingen van Kerkeraad en Classis goedgekeurd.

ART. 44. Oud. v. Brummen verzoekt, namens de Classis Dordrecht, in plaats van de instructie over het beramen van middelen tot meerdere ondersteuning der Kas voor de opleiding van Dienaren des Woords (welke instructie door den Scriba der Classis abusievelijk is toegezonden) de volgende instructie te behandelen, die door genoemden Scriba had moeten worden ingezonden :

„De Synode spreke uit, dat met de zorg voor gelden ten behoeve der Buitenlandsche Zending weer worde aangevangen.”

Ds. Janssen waarschuwt tegen aanneming van dit voorstel, dat door Oud. v. Brummen was toegelicht.

Ds. v. d. Kodde verdedigt het voorstel, terwijl Oud. Sluijter op bezwaren wijst, hoewel hij het denkbeeld toejuicht. Er zal, meent hij, nog heel wat water door den Rijn moeten loopen, eer wij aan Buitenl. Zending kunnen beginnen.

Ds. Bos wijst op het schrale saldo der kassen in het vorige jaar.

De Voorzitter beantwoordt de verschillende sprekers en stelt voor, deze vraag mede te nemen naar de Classes en een volgend jaar zoo noodig daarmede ter Synode te komen.

Oud. Sluijter stelt voor dat de Classes er dit jaar nog niet over handelen.

Het voorstel-Sluijter wordt aangenomen.

ART. 45. Rapport der Commissie inzake het schrijven van Ds. Wijdoogen aan de Classis Apeldoorn en aan de Synode.

Na breedvoerige bespreking wordt deze zaak naar de Classis-Apeldoorn terug verwezen, met verzoek haar te beëindigen.

ART. 46. Aan de orde komt het punt der agenda :

„De Classis Amsterdam verzoekt naleving van het in 1901 bepaalde betrekkelijk een kort verslag der Class. vergaderingen in „de Wekker”.

Ds. den Boer licht deze instructie toe en wijst er op, dat het voor de voeling der gemeenten en Classes niet alleen, maar voor de leden in 't algemeen wenschelijk is uit „de Wekker” te vernemen wat er in onze kerkelijke vergaderingen behandeld wordt.

Oud. Renkema zegt, dat z. i. het algemeen nut van zoodanig kort verslag al zeer twijfelachtig is.

De bepaling in 1900 door de Synode gemaakt, luidt :

„De Synode besluite, dat in het vervolg een beknopt verslag van vermeldenswaardige zaken aan „de Wekker” worde opgezonden van elke gehouden Classicale vergadering, en aan den Redacteur worde overgelaten dit verslag geheel of gedeeltelijk op te nemen.”

Alleen *vermeldenswaardige* zaken dus zullen worden opgezonden en de Redacteur van „de W.” zal uit dat vermeldenswaardige een keuze doen om te plaatsen. Maar wat is *vermeldenswaardig*? 'k Heb hier zoo'n kort verslag van vermeldenswaardigheden voor mij, maar vind in de 49 regels van dat verslag niets, dat m. i. voor de Kerk der vermelding waard is, dan alleen wie als afgevaardigden ter Synode zijn gekozen. Ik zie 't wenschelijke van zoo'n verslag niet in.

Ds. Klumper merkt op, dat men zich in geen geval aan overdrijving moet schuldig maken en acht het wel wenschelijk,

dat zoodanig kort verslag wordt geplaatst, mits het beknopt zij.

Ds. H. M. v. d. Vegt wil de Classes geheel vrij laten om al of niet dat verslag te geven.

Nadat ook Ds. v. d. Kodde, Oud. IJskes, Oud. Sluijter en de Voorzitter deze zaak hebben besproken, wordt besloten: de Synode herinnert de Classes er aan, deze bepaling na te leven.

ART. 47.

„De Classis Amsterdam vraagt of eene instructie, ter Synode gebracht, ongemotiveerd door de afgevaardigden mag ingetrokken worden, zonder dat die besproken is.”

Ds. den Boer licht deze instructie toe met er op te wijzen, dat ter vorige Synode een instructie van de Classis Zwolle is gebracht, die, zonder dat de afgevaardigden dier Classis redenen er voor opgaven, is ingetrokken. Dat mag, meent Ds. den Boer, niet.

Ook Ds. Janssen, Ds. Schouten, Oud. IJskes en de Voorzitter spreken zich over dit punt uit.

Ds. H. M. v. d. Vegt stelt voor te besluiten, dat eene instructie, ter Synode gebracht, niet dan goed gemotiveerd door de afgevaardigden dier Classis mag worden teruggenomen. In dien zin wordt besloten.

ART. 48.

„De Classis Amsterdam wenscht ter Synode te wijzen op de wenschelijkheid dat er in zake afsnijding van leden gelijkvormigheid besta.”

Ds. den Boer licht deze instructie toe. Hij wijst daartoe op het Formulier van Afsnijding in verband met Art. 77 van de D. K. en de bepalingen bij dat Artikel.

Oud. IJskes, Ds. H. M. v. d. Vegt, Oud. v. Trigt, Oud. Renkema en de Voorzitter spreken zich nog over dit punt uit en allen komen tot dezelfde slotsom, dat waar men met censuur is begonnen, men daarmede ook moet eindigen. Houdt men dit in 't oog, dan geven de bestaande bepalingen geenerlei aanleiding tot moeilijkheid en kan er geen sprake van ongelijkvormigheid in zake afsnijding zijn.

ART. 49.

„Eene vraag over Art. 15 van de Synodale Notulen van 1902 (van de Classis Dordrecht)” bedoelt blijkens de toelichting van Ds. v. Drunen eene fout te

herstellen, die door foutieve mededeeling van de afgevaardigden (van de Classis Dordrecht) ter vorige Synode ontstaan is.

In Art. 23 der Notulen van 1902 is namelijk gesproken van *doopgetuigen*, terwijl uit de Notulen der Classis is gebleken, dat daarin van geen doopgetuigen sprake is.

Deze foutieve opgave dient derhalve in de Notulen van deze Synode hersteld.

Art. 50. De Voorzitter stelt voor wegens commissiezaken, welke vóór dien tijd moeten worden afgedaan, morgenochtend 11 uur te vergaderen, wat wordt goedgekeurd.

Nadat Ps. 119 : 17 gezongen is, eindigt Ds. v. d. Kodde met dankgebed.

Zitting van Donderdag 23 Juli 1903.

Art. 51. Met het zingen van Ps. 25 : 3 en gebed door Oud. Renkema wordt de vergadering geopend.

Art. 52. De Voorzitter geeft verslag van het bezoek bij den rechtsgeleerden adviseur, naar aanleiding van aanhangige zaken.

Naar aanleiding dier mededeelingen ontvangt de Commissie ad hoc machtiging om verder naar bevind van zaken te handelen.

Oud. v. Dongen deelt nog aan de vergadering mede, dat hij zijne j.l. dinsdag uitgesproken meening terugneemt en zich homogeen verklaart met andere broeders ten opzichte van de aanhangige rechtszaak.

Art. 53. Ds. de Vries verklaart, dat hij zijne benoeming tot curator niet kan aannemen.

Art. 54. Het Curatorium ontvangt machtiging in de vacature-Lengkeek aan de T. S. te voorzien tot de volgende Synode.

Art. 55. Ds. v. Drunen rapporteert inzake het protest Smit te Leeuwarden.

Na eene toelichting van Ds. Bos wordt door de Synode besloten de handelingen van den Kerkeraad en de Classis Leeuwarden goed te keuren.

ART. 56. Ds. Bakker rapporteert inzake den brief van Aarlanderveen over eene gehouden stemming te Alphen-Oudshoorn.

Doc. v. Lingen adviseert, dat men bij stemmingen steeds vooraf aan de vergadering zal mededeelen hoe men met de blanco-stemmen zal handelen, of die al of niet zullen worden medegemeld in het aantal uitgebrachte stemmen.

Oud. Sluijter, Oud. Siljee en Ds. H. M. v. d. Vegt spreken in gelijken zin.

De zaak zelve wordt naar de Classis teruggewezen.

ART. 57. Ds. Sluiter rapporteert in zake den arbeid der Kas voor Emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -weezen, met het oog op de weezen van Ds. Wessels.

Na eenige besprekingen, waarbij Oud. Renkema mededeelingen aangaande het drietal weezen doet, wordt besloten voorloopig f 500.— per jaar toe te staan.

ART. 58.

„De Classis Amsterdam verzoekt der Synode pogingen in het werk te stellen dat „de Wekker” het wettig eigendom der Kerk worde en stelle zich daartoe met den Redacteur in verbinding.”

Nadat Ds. Janssen, Oud. IJskes en de Voorzitter hunne meening hebben gezegd en is aangetoond dat er althans voorloopig geen kapitaal beschikbaar is om dit denkbeeld uit te voeren, wordt besloten op dit punt niet verder in te gaan.

ART. 59.

„De Classis 's Gravenhage wenscht iets op te merken in betrekking tot de lastbrieven van Dienaren des Goddelijken Woords.”

De Voorzitter deelt mede, dat hij dergelijke lastbrieven, waarvan hij een model aan de vergadering laat zien, beschikbaar zal stellen. Bij den Scriba der Synode zullen ze verkrijgbaar zijn.

ART. 60.

„Eene vraag betrekkelijk het Synodaal Verslag (van de Classis Amsterdam)”

bedoelt dit verslag vroeger in druk te geven.

Oud. Renkema, als Scriba der Synode, geeft de oorzaken aan waardoor de Notulen der Synode van 1902 later dan gewoonlijk gedrukt werden.

Oud. IJskes vraagt of het niet mogelijk is reeds in September de Notulen te doen verschijnen.

De Scriba zal aan dat verzoek trachten te voldoen.

ART. 61. In plaats van Ds. de Vries (zie art. 53) wordt Ds. Sluiter als curator gekozen en als secundus Ds. v. d. Kodde.

ART. 62. Ds. de Vries rapporteert inzake het verzoek van br. Schotel Jr. te Haarlem.

Besloten wordt aan adressant mede te deelen, dat de Classis Amsterdam terecht aan het bestuur van de Zondagsschool te Haarlem heeft opgemerkt, dat dit punt niet op de agenda der Synode kan worden gebracht, aangezien de Zondagsschool niet van de Kerk uitgaat, doch dat het Zondagsschoolbestuur te Haarlem zelf de predikanten kan uitnoodigen om haar behulpzaam te zijn.

ART. 63. Ds. v. d. Kodde rapporteert, dat de boeken van den Penningmeester Ds. Bos in orde zijn bevonden. Aan Ds. Bos wordt de dank der Synode gebracht.

ART. 64. Bepaald wordt dat de e. v. Synode D. V. te Utrecht zal worden gehouden.

ART. 65. Ds. H. M. v. d. Vegt doet nog eene vraag over den vorm van de af te geven attesten naar Noord-Amerika.

ART. 66. De werkzaamheden der Synode ten einde zijnde, spreekt de Voorzitter een woord van dank aan den pastor loci en den Kerkeraad van Utrecht en allen, die in Utrecht weer eene zoo vriendelijke en gastvrije ontvangst aan de Synode hadden bereid.

In 't bijzonder richt de Voorzitter nog een woord van dank tot de overige leden van het moderamen, die hem de taak als Voorzitter gemakkelijker maakten.

Den pastor loci werd verzocht a. s. Zondag den dank der Synode aan de gemeente over te brengen; verder wees de Voorzitter er op, dat bij alle verschil van inzicht en oordeel, zeker mocht getuigd worden, dat wij gedurende ons samenzijn den geest der eenheid hebben gevoeld en genoten en tot roem van Gods ontferming kunnen scheiden met de erkenning: 't was ons goed als broeders van hetzelfde huis hier samen te mogen arbeiden voor de belangen van de gemeente Gods.

„En thans gereed om te scheiden,” zoo vervolgde de Voorzitter, „brengen wij nog eenmaal in herinnering het verlies van

onze onvergetelijke broeders, die in het verloop van Synodejaar ons door den dood zijn ontvallen. Vooral het verlies van de broeders Gezelle Meerburg en Wessels, met wie ik gelijk op studie gekomen en gelijk in de Heilige Bediening gesteld was, heeft mij — vergun het mij dit te mogen zeggen — zeer diep getroffen. Wij waren door samenloopende omstandigheden bijzonder aan elkander verbonden. Gingen twee hunner mij voor, geen wonder dat de gedachte telkens bij mij oprijst, dat het nu *mijn* beurt is.

„Hoe zulk een gedachte kan aangrijpen, wil ik toelichten met een geschiedenis uit mijn eigen pastorale ervaring. In mijn eerste gemeente had ik iemand onder de leden mijner gemeente wiens arbeid bestond in het maken van graven. Honderden graven had die man reeds gedolven, toen hij op eenmaal tot een uiterst moeilijke taak werd geroepen. Een groote dochter, een voorbeeldig meisje, lieveling harer ouders, was binnen korten tijd onder zeer treurige omstandigheden overleden. Nu moest de vader ook voor zijn eigen kind een graf delven. Wordt de mensch aan alles gewoon, ook een grafdelver aan 't begraven van menschen — hoe geheel anders was dat nu dezen man, toen hij een kuil moest graven voor zijn eigen kind. Toen hem later werd gevraagd hoe 't hem hierbij was gegaan, antwoordde de man: „Ik moest gedurig vluchten uit den kuil, waar ik in stond te graven. 't Was mij telkens als ik de spade in den grond stak, of ik door mijn eigen vleesch stak.” En wij konden den man eenigszins verstaan. Al wat ons zoo van nabij raakt, grijpt aan. Het doet gevoelen wat men niet in woorden kan brengen.

„Maar wie onzer dan ook naar Gods wondervollen raad in dit Synodejaar mocht worden opgeroepen naar de eeuwigheid, éénmaal, geliefde Broeders! vereenigt de Heere al de Zijnen daar waar ze in eeuwigheid niet meer zullen scheiden. De Christelijke Gereformeerde Kerk heeft een zwaren strijd te strijden. Zij wordt bestreden en bedreigd van alle zijden. Toch mogen wij bij een terugblik in het verleden met dank aan den Heere zeggen: „Tot hiertoe heeft ons de Heere gebrächt!” Wegens langdurig en ernstig lijden had ik niet gedacht deze Synode te kunnen bijwonen. Maar geloofd zij de Heere, die mij genadig geneezing gaf.

„Bij een blik in de toekomst zijn er veel vragen te doen, welke geen sterveling kan beantwoorden. Maar dit eene weten we, en dat is de troost en de sterkte, — dat is de waarborg van en voor Christus' gemeente: het vaste fundament Gods staat en heeft dezen zegel: de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn, en een iegelijk, die den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

„Zegene de Heere uit genade onzen arbeid, onze personen, onze gezinnen en gemeenten en geven wij ten laatste Zijn Naam eer door met elkander te zingen Ps. 72: 11.”

ART. 67. De Vice-Voorzitter spreekt namens de Synode nog een woord van dank tot den Voorzitter voor diens voortreffelijke leiding.

VERSLAG van den toestand der Theol. School gedurende den Cursus 1902/'03.

WelEerw. en Eerw. Broeders!

Genade en vrede zij U vermenigvuldigd.

Geroepen verslag uit te brengen over den toestand der Theol. School, moet het Curatorium beginnen met te zeggen, dat een jaar van vele beproevingen achter ons ligt, maar toch ook een jaar waarin in zoo menig opzicht de ondersteunende hand des Heeren werd ervaren.

Allereerst wat onze Docenten aangaat. Doc. Wisse had dit jaar nog zeer veel te lijden aan de handen, zoodat bange vrees voor een onherstelbaar lijden ons meer dan eens vervulde, doch de Heere gaf onverwacht eene gunstige wending en gelukkige genezing. Ondanks vele smarten mocht ZEerw. zijn arbeid aan de School voortzetten, terwijl ook Doc. van Lingen dit jaar nog met jeugdigen ijver zijne colleges gaf, hoewel niet in de School, maar te zijnen huize, wat door Curatoren aan ZEerw. is toegestaan. Vreesden wij verleden jaar Ds. van Lingen als docent aan de School te zullen verliezen, nu door Curatoren ZEerw. de moeite gespaard wordt telkens van zijn huis naar het schoolgebouw te gaan, gaf Doc. van Lingen aan Curatoren de verzekering ook den komenden cursus D. V. zijne colleges aan de studiosi te willen geven.

Wat Curatoren betreft, ook ons college werd zwaar beproefd.

Onze geliefde broeder Wessels ging de ruste in die er overblijft voor Gods volk en onze Nestor br. J. Schotel was langen tijd ernstig ziek, doch tot onze groote blijdschap spaarde de

Heere ZEerw. nog voor de kerk. Tot ons leedwezen echter heeft br. Schotel als Curator bedankt en hoezeer wij dit besluit billijken met het oog op ZEerw.'s ouderdom en zwakte, toch heeft het Curatorium behoefte het uit te spreken, hoezeer het haar smart ook dezen veteraan in hare vergaderingen niet meer te zien en van zijne rijke ervaringen niet meer te profiteeren.

Thans zijn er dus twee vacatures in het Curatorium, zoodat Curatoren der Synode verzoeken, deze vacatures weder aan te vullen.

Het Curatorium is bereid een viertal candidaten aan de Synode voor te stellen om daaruit twee Curatoren te kiezen, hiermede voldoende aan de bepaling door de Synode van 1901 gemaakt omtrent de verkiezing van Curatoren.

Wat het hospitium aangaat, ook hier zal verandering komen.

Curatoren toch zoowel als Docenten zijn overtuigd van de noodzakelijkheid om mannelijk toezicht aldaar te hebben, zoodat aan de tegenwoordige directrice de huur is opgezegd. Reeds zijn Curatoren in overleg met Docenten er in geslaagd een echtpaar te vinden, dat bereid is de taak der tegenwoordige directrice over te nemen.

Nog eene andere vacature eischt voorziening. Student Lengkeek, thans candidaat, gaf tot dusver les in de Hollandsche vakken.

Op 't oogenblik heeft het Curatorium nog geen gelegenheid gehad in deze vacature te voorzien en der Synode een ander daartoe geschikt persoon voor te dragen, weshalve het Curatorium aan de Synode machtiging verzoekt om op hare eerstvolgende vergadering in 't laatst van Augustus *voorloopig* te voorzien in de vacature-Lengkeek, onder nadere goedkeuring van de eerstvolgende Synode.

Eindelijk wenscht het Curatorium der Synode mede te deelen hoedanig de toestand is der erfeniszaak te Klundert. Aangezien het echter aan het Curatorium voorkomt dat deze zaak niet in het openbaar voor bespreking vatbaar is, hoopt het Curatorium hierover te spreken als wij straks in comité vergaderd zijn.

Ten slotte hebben wij de eer namens den penningmeester der Kas van de Theologische School, br. J. Schotel Jr. te Haarlem, Uwe vergadering het volgend verslag te geven aangaande

den staat der Kas. (Zie Bijlage: Financieel Verslag der Theol. Schoolkas.)

Met de bede dat de Heere Uwe vergadering voorlichte en leide door Zijnen Geest in al Uwen arbeid verblijven wij, WelEerw. en Eerw. Broeders, Uwe Dienaren en Broeders.

Het Curatorium der Theol. School.

Namens hetzelfde:

P. J. M. DE BRUIN, *Secretaris*.

FINANCIËEL VERSLAG over het boekjaar
1902 1903, uitgebracht door den penning-
meester van de Theologische School der
Christelijke Gereformeerde Kerk te Rijs-
wijk (Z.-H.) ter Curatorenvergadering te
's Gravenhage op Dinsdag 7 Juli 1903.

A. COLLECTEN.

Classes.	GEMEENTEN.	B E D R A G.				TOTAAL.
Leeuwarden.	Leeuwarden	f 11.50	f 8.20	f 13.19½	f 32.89½	
	Groningen	„ 8.37	„ 14.10½	„ 11.56½	„ 34.04	
	Harlingen	„ 5.09	„ 4.78	„ 14.87½	„ 24.74½	
	Emm. Compascuum	„ 1.—	„ 1.10	—	„ 2.10	
	Midwolda	„ 2.10	„ 2.55	„ 3.15	„ 7.80	
	Ulrum	„ 3.86	„ 6.68	„ 5.48	„ 16.02	
	Valthermond	„ 3.54	„ 3.40	—	„ 6.94	
	Steenwijk	„ 4.75	„ 5.25	„ 13.—	„ 23.—	
	Suawoude	„ 1.55	„ 1.25	„ 1.76	„ 4.56	
	Murmerwoude	„ 2.37	„ 10.—	—	„ 12.37	
	Smilde	„ 1.50	—	—	„ 1.50	
Assen	„ 2.72	„ 2.75	„ 6.70	„ 12.17		
		f 48.35	f 60.06½	f 69.72½	f 178.14	
Zwolle.	Zwolle	f 9.05	f 10.71	f 13.51	f 33.27	
	Zwartsluis	„ 1.27½	—	—	„ 1.27½	
	Almeloo	„ 4.67	„ 6.60	„ 6.20	„ 17.47	
	Vroomshoop	„ 1.83	—	—	„ 1.83	
	Kampen	„ 11.55	„ 6.76	—	„ 18.31	
	Nieuw-Amsterdam	„ 4.05	„ 4.95	„ 7.10	„ 16.10	
	Nieuw-Leusen	„ 3.—	„ 2.50	„ 2.75	„ 11.85	
				„ 3.60		
	Lutten a./d. De- demsvaart	„ 2.10	„ 1.70	—	„ 3.80	
	Ommen	„ 3.—	—	—	„ 3.—	
	De Krim	„ 6.25	„ 5.40	„ 5.23	„ 22.88	
			„ 6.—			
Elburg	„ 3.50	„ 2.53	„ 8.02	„ 14.05		
Enschede	„ 17.75	„ 15.01½	„ 30.45	„ 63.21½		
		f 68.02½	f 56.16½	f 82.86	f 207.05	

Classes.	GEMEENTEN.	B E D R A G.				TOTAAL.
Apeldoorn.	Apeldoorn.....	f 24.40	f 11.45	f 23.75	f 59.60	
	Teuge.....	„ 9.35	„ 8.74	„ 8.—	„ 26.09	
	Hatten.....	—	—	—	—	
	Deventer.....	—	—	—	—	
	Harderwijk.....	„ 7.44	„ 8.20	„ 3.44	„ 19.08	
	Putten.....	„ 17.—	—	—	„ 17.—	
	Arnhem.....	„ 6.40	„ 5.85	„ 5.75	„ 18.—	
	Doesburg.....	„ 13.60	„ 7.68½	„ 10.70	„ 31.98½	
	Aalten.....	„ 9.78	„ 6.31	„ 9.60	„ 25.69	
	Wageningen.....	—	—	—	—	
	f 87.97	f 48.23½	f 61.24	f 197.44½		
Utrecht.	Utrecht.....	f 26.76	f 22.97	f 39.41	f 89.14	
	Culemborg.....	„ 1.92	„ 2.37	„ 2.—	„ 9.54	
	Amersfoort.....	„ 6.65	„ 10.—	—	„ 16.65	
	Baarn.....	—	—	—	—	
	Veenendaal.....	„ 4.17½	—	—	„ 4.17½	
	Noordeloos.....	„ 19.18	„ 17.13½	—	„ 36.31½	
	Bunschoten.....	„ 16.30	„ 19.21½	—	„ 35.51½	
	Zeist.....	„ 7.30	„ 8.80	—	„ 16.10	
Woerden.....	—	—	—	—		
	f 82.28½	f 80.49	f 44.66	f 207.43½		
Amsterdam.	Amsterdam.....	f 42.18½	f 41.51½	—	f 83.70	
	Haarlem.....	„ 19.96	„ 17.46	f 22.16	„ 59.58	
	Zaandam.....	„ 9.25½	„ 16.50	—	„ 25.75½	
	Urk.....	„ 4.—	—	—	„ 4.—	
	Broek op Langend.....	„ 18.51½	„ 10.52½	„ 18.01	„ 47.05	
	Opperdoes.....	„ 2.64	„ 9.15	—	„ 11.79	
	Nieuw-Vennep.....	„ 5.60½	—	—	„ 5.60½	
	Lisse.....	„ 16.41½	„ 16.35	—	„ 32.76½	
	Velzen.....	—	—	—	—	
	Helder.....	„ 6.21	„ 2.53	—	„ 8.74	
	Bussum.....	„ 4.15	—	—	„ 4.15	
	f 128.93½	f 114.03	f 40.17	f 283.13½		

Classca.	GEMEENTEN.	B E D R A G.			TOTAAL.
s' Gravenhage.	's Gravenhage.	f 14.67½	f 39.32	{ „ 25.47½ „ 54.95½	f 134.42
	Delft	„ 5.51	—	„ —	„ 5.51
	Gouda	„ 2.64	„ 3.76	„ —	„ 6.40
	Aarlanderveen	„ 11.67	„ 1.29	„ 1.65	„ 14.61
	Schiedam	—	—	—	—
	Rotterdam	„ 16.65	„ 8.07	„ 12.47	„ 37.19
	Maassluis	„ 3.65	„ 6.80	—	„ 10.45
	Nieuwpoort	„ 4.94	„ 3.70	„ 3.88 „ 3.57½	„ 16.09½
	Boskoop	„ 5.63½	„ 6.15½	—	„ 11.79
	Alfen/Oudshoorn.	„ 8.06	„ 10.52	—	„ 18.58
	f 73.43	f 79.61½	f 102.—	f 255.04½	
Dordrecht.	Dordrecht	f 24.50	f 18.20	—	f 42.70
	's Gravendeel	„ 16.34	„ 13.30	f 15.07½	„ 44.71½
	Oud-Beijerland	„ 10.36	„ 8.69	„ 8.30	„ 27.35
	Barendrecht	„ 4.83½	„ 3.85	—	„ 8.68½
	Sliedrecht	„ 5.87	„ 4.65	„ 2.90	„ 13.42
	Dussen	„ 5.—	—	—	„ 5.—
	's Gravemoer	„ 6.—	—	—	„ 6.—
	Zierikzee	„ 36.45	„ 35.20	—	„ 71.65
	Vlissingen	„ 2.35½	„ 3.18	—	„ 5.53½
	f 111.71	f 87.07	f 26.27½	f 225.05½	

RECAPITULATIE.

Classis	LEEWARDEN	f 48.35	f 60.06½	f 69.72½	f 178.14
„	ZWOLLE	„ 68.02½	„ 56.16½	„ 82.86	„ 207.05
„	APELDOORN	„ 87.97	„ 48.23½	„ 61.24	„ 197.44½
„	UTRECHT	„ 82.28½	„ 80.49	„ 44.66	„ 207.43½
„	AMSTERDAM	„ 128.93½	„ 114.03	„ 40.17	„ 283.13½
„	'S GRAVENHAGE	„ 73.43	„ 79.61½	„ 102.—	„ 255.04½
„	DORDRECHT	„ 111.71	„ 87.07	„ 26.27½	„ 225.05½
	f 600.70½	f 525.67	f 426.93	f 1553.30½	

Volgens de vorenstaande recapitulatie hebben de collecten gezamenlijk bedragen		f 1553.30½
B.	De GIJTEN zoo van particulieren als uit sommige gemeenten beliepen te zamen	„ 711.28
C.	De COLLEGE GELDEN	„ 910.—
D.	De EXAMENGELDEN	„ 60.—
E.	De HUUR VAN MEVROUW HANSEN	„ 437.50
F.	De OPBRENGST UIT DE WEKKERKAS	„ 100.—
G.	De OPBRENGST VAN JAARBOEKJES EN SCHEURKALENDERS	„ 414.25
H.	Het SALDO IN KAS boekjaar 1901/1902	„ 137.65
	Samen aan ontvangst	f 4323.98½

De uitgaven in het boekjaar 1902/1903 hebben bedragen	f 4422.33½
De ontvangsten daarentegen slechts	„ 4323.98½
Zoodat op 1 Juli 1903 een nadeelig saldo aanwezig was van	f 98.34

Haarlem, 1 Juli 1903.

De Penningmeester,
J. SCHOTEL Jr.

**VERSLAG van den Penningmeester
voor de Kas der Opleiding.**

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1902	1903	
Leeuwarden.	Leeuwarden	f 10.53	f 9.25	f 19.78
	Groningen	„ 8.72	„ 19.76	„ 28.48
	Harlingen	„ 14.—	„ 4.30	„ 18.30
	Emmer-Compascuum	—	—	—
	Midwolda	„ 4.60	„ 2.10	„ 6.70
	Ulrum	„ 7.46½	„ 4.35	„ 11.81½
	Valthermond	—	—	—
	Steenwijk	„ 4.80	„ 5.20	„ 10.—
	Suawoude	„ 1.35	„ 1.55½	„ 2.90½
	Murmerwoude	„ 8.65	—	„ 8.65
	Smilde	„ 3.04	—	„ 3.04
	Assen	„ 2.75	„ 3.15	„ 5.90
	Samen	f 65.90½	f 49.66½	f 115.57
Zwolle.	Zwolle	f 14.76½	f 10.32½	f 25.09
	Zwartsluis	—	—	—
	Almeloo	„ 7.—	„ 6.21	„ 17.73
	Vroomshoop	—	—	—
	N.-Amsterdam	—	„ 5.30	„ 5.30
	Kampen	„ 6.86½	„ 6.67½	„ 13.54
	Nieuw-Leusen	—	—	—
	Lutten	„ 1.64	„ 1.70	„ 3.34
	De Krim	—	—	—
	Elburg	„ 3.50	—	„ 3.50
	Enschede	„ 17.—	„ 21.06	„ 38.06
Ommen	—	—	—	
Samen	f 55.29	f 51.27	f 106.56	

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1902.	1903.	
Apeldoorn.	Apeldoorn	f 18.18	f 14.—	f 32.18
	Teuge	„ 6.10	—	„ 6.10
	Hattem	—	—	—
	Deventer	„ 1.85	„ 2.63½	„ 4.48½
	Harderwijk	„ 5.67	„ 4.61	„ 14.43½
	Putten	—	„ 4.15½	—
	Ainhem	„ 5.75	„ 8.—	„ 13.75
	Doesburg	„ 7.87	—	„ 7.87
	Aalten	„ 6.31	„ 15.67	„ 21.98
	Wageningen	—	—	—
	Samen	f 51.73	f 49.07	f 100.80
Utrecht.	Utrecht	f 26.80½	f 28.53	f 55.33½
	Culemborg	„ 2.40	—	„ 2.40
	Amersfoort	„ 4.76	„ 9.50	„ 14.26
	Baarn	—	—	—
	Veenendaal	„ 2.75	„ 5.40	„ 8.15
	Noordeloos	„ 12.50	„ 16.13½	„ 28.63½
	Bunschoten	„ 11.62	„ 15.34½	„ 26.96½
	Zeist	—	—	—
	Woerden	—	—	—
	Samen	f 60.83½	f 74.91	f 135.74½
Amsterdam.	Amsterdam	f 37.33½	—	f 37.33½
	Haarlem	„ 22.25	f 15.88	„ 38.13
	Zaandam	„ 5.90	„ 11.82½	„ 17.72½
	Urk	„ 3.15	„ 4.—	„ 7.15
	Br. op Langendijl	„ 14.51	„ 16.05	„ 30.56
	O. perdoes	„ 3.14½	—	„ 3.14½
	N.-Vennep	—	—	—
	Lisse	„ 18.15½	—	„ 18.15½
	Velzen	—	—	—
	Helder	„ 5.71	—	„ 5.71
Bussum	—	—	—	
	Samen	f 110.15½	f 47.75½	f 157.91

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1902.	1903.	
's-Gravenh.	's-Gravenhage.....	f 35.57	f 44.31	f 79.88
	Delft.....	" 5.40	" 7.66	" 13.06
	Gouda.....	" 3.86	" 3.95	" 7.81
	Aarlanderveen.....	" 4.48	" 1.50	" 5.98
	Schiedam.....	—	—	—
	Rotterdam.....	" 15.33½	—	" 15.33½
	Maassluis.....	" 8.—	" 11.53	" 19.53
	Nieuwpoort.....	—	" 5.62	" 5.62
	Boskoop.....	" 6.19	" 5.47	" 11.66
	Alphen (Oudshoorn) ..	" 11.30	" 20.18	" 31.48
	Samen....	f 90.13½	f 100.22	f 190.35½
Dordrecht.	Dordrecht.....	f 18.40	f 46.25	f 64.65
	's-Gravendeel.....	" 10.04	" 10.70½	" 20.74½
	Oud-Beijerland.....	" 7.79	" 8.83	" 16.62
	Barendrecht.....	" 4.50	—	" 4.50
	Shiedrecht.....	" 7.30	" 3.25	" 10.55
	Dussen.....	" 5.60	" 4.80	" 10.40
	's-Gravemoer.....	" 6.70	—	" 6.70
	Zierikzee.....	" 21.25	" 30.10	" 51.35
	Vlissingen.....	" 2.40	" 3.70	" 6.10
	Samen....	f 83.98	f 107.63½	f 191.61½

RECAPITULATIE.

CLASSES.	1902.	1903.	TOTAAL.
Leeuwarden.....	f 65.90½	f 49.66½	f 115.57
Zwolle.....	" 55.29	" 51.27	" 106.56
Apeldoorn.....	" 51.73	" 49.07	" 100.80
Utrecht.....	" 60.83½	" 74.91	" 135.74½
Amsterdam.....	" 110.15½	" 47.75½	" 157.91
's-Gravenhage.....	" 90.13½	" 100.22	" 190.35½
Dordrecht.....	" 83.98	" 107.63½	" 191.61½
Samen....	f 518.03	f 480.52½	f 998.55½

Collecten samen	f	998.55½
Giften	„	396.32½
Restitutie van 3 Studenten	„	235.—
Restitutie van een predikant die uit de kas gestudeerd heeft	„	100.—

Samen	f	1729.88
Saldo van het vorig jaar	„	695.90½

Totaal ontvangst	f	2425.78½
„ uitgaaf	„	2232.25

Voordeelig saldo 1 Juli 1903	f	193.53½

De Penningmeester,
J. BOS HZN.

VERSLAG van den Penningmeester der
Kas voor Em. Pred. Wed. en Weezen.

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1902.	1903.	
Leeuwarden.	Leeuwarden.....	f 4.60	f 7.—	f 11.60
	Groningen.....	„ 6.92½	„ 2.63	„ 9.55½
	Harlingen.....	„ 4.55	„ 4.71½	„ 9.26½
	Emmer-Compascuum..	—	—	—
	Midwolda.....	„ 2.10	„ 2.—	„ 4.10
	Ulrum.....	„ 2.48½	„ 2.46½	„ 4.95
	Valthermond.....	„ —	„ 1.32	„ 1.32
	Steenwijk.....	„ 3.75	„ 4.30½	„ 8.05½
	Suawoude.....	„ 1.43½	„ 3.26½	„ 4.70
	Murwerwoude.....	„ 3.25	—	„ 3.25
	Smilde.....	„ —	—	—
Asssen.....	„ 5.—	—	„ 5.—	
	Samen....	f 34.09½	f 27.70	f 61.79½
Zwolle.	Zwolle....	f 5.50	f 5.25	f 10.75
	Zwartsluis.....	—	—	—
	Almeloo.....	„ 2.86	„ 4.57	„ 7.43
	Vroomshoop.....	—	—	—
	N.-Amsterdam.....	„ 4.20	„ 6.17	„ 10.37
	Kampen.....	„ 6.26½	„ 5.77	„ 12.03½
	N.-Leusen.....	—	—	—
	Lutten ..	„ 1.40½	—	„ 1.40½
	De Krim.....	„ 3.28	—	„ 3.28
	Elburg.....	„ 2.20	—	„ 2.20
	Enschede.....	„ 11.78	„ 10.56	„ 22.34
Ommen.....	—	—	—	
	Samen....	f 37.49	f 32.32	f 69.81

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1902.	1903.	
Apeldoorn.	Apeldoorn	f 7.45	f 14.90	f 22.35
	Teuge	„ 6.11	—	„ 6.11
	Hattem	—	—	—
	Deventer	„ 1.05½	„ 1.52	„ 2.57½
	Harderwijk	—	—	—
	Putten	—	—	—
	Arnhem	„ 3.55	„ 5.62	„ 9.17
	Doesburg	„ 7.50	—	„ 7.50
	Aalten	„ 11.51	„ 7.76	„ 18.27
	Wageningen	—	—	—
	Samen	f 36.17½	f 29.80	f 65.97½
Utrecht.	Utrecht	f 16.68½	f 34.90½	f 51.59
	Culemborg	„ 1.93	„ 2.10 „ 4.20	„ 8.23
	Amersfoort	„ 2.80½	—	„ 2.80½
	Baarn	—	—	—
	Veenendaal	—	—	—
	Noordeloos	„ 10.04	„ 11.73	„ 21.77
	Bunschoten	„ 7.41½	—	„ 7.41½
	Zeist	„ 7.50	„ 8.—	„ 15.50
	Woerden	—	—	—
	Samen	f 46.37½	f 60.93½	f 107.31
Amsterdam.	Amsterdam	f 29.01	f —	f 29.01
	Haarlem	„ 20.15	„ 16.63	„ 36.78
	Zaandam	„ 5.50	„ 5.71	„ 11.21
	Urk	—	—	—
	Broek op Langendijk	„ 10.—	„ 11.70	„ 21.70
	Oppendoes	„ 2.52	„ 2.11	„ 4.63
	Nieuw-Vennep	—	—	—
	Lisse	„ 13.46½	—	„ 13.46½
	Velzen	—	—	—
	Helder	—	—	—
Bussum	—	—	—	
	Samen	f 80.64½	f 36.15	f 116.79½

CLASSES.	GEMEENTEN.	BEDRAG,		TOTAAL.
		1902.	1903.	
's Gravenh.	's Gravenhage	f 32.30	f 35.—	f 67.30
	Delft	—	„ 5.93	„ 5.93
	Gouda	„ 3.—	—	„ 3.—
	Aarlanderveen	„ 1.74	—	„ 1.74
	Schiedam	—	—	—
	Rotterdam	„ 9.92	—	„ 9.92
	Maassluis	„ 3.—	„ 4.97	„ 9.97
	Nieuwpoort	„ 2.97½	„ 3.47	„ 6.44½
	Boskoop	—	„ 5.48½	„ 5.48½
	Alphen (Oudshoorn)	„ 9.85	„ 11.62	„ 21.47
	Samen	f 64.78½	f 66.47½	f 131.26
Dordrecht	Dordrecht	f 33.—	f 21.—	f 54 —
	's Gravendeel	„ 17.29½	„ 13.—	„ 30.29½
	Oud-Beijerland	—	„ 8.64	„ 8.64
	Barendrecht	—	—	—
	Sliedrecht	„ 5.30½	„ 3.40	„ 8 70½
	Dussen	„ 6.02	—	„ 6.02
	's Gravemoer	—	—	—
	Zierikzee	„ 16.35	„ 20.15	„ 36.50
	Vlissingen	—	—	—
	Samen	f 77.97	f 66.19	f 144.16

RECAPITULATIE.

CLASSES.	1902.	1903.	TOTAAL.	
Leeuwarden	f 34.09½	f 27.70	f 61.79½	
Zwolle	„ 37.49	„ 32.32	„ 69.81½	
Apeldoorn	„ 36.17½	„ 29.80	„ 65.97½	
Utrecht	„ 46.37½	„ 60.93½	„ 107.31	
Amsterdam	„ 80.64½	„ 36.15	„ 116.79½	
's-Gravenhage	„ 64.78½	„ 66.47½	„ 131.26	
Dordrecht	„ 77.97	„ 66.19	„ 144.16	
	Samen	f 377.53½	f 319.57	f 697.10½

Collecten samen.....	f	697.10½
Giften „	„	16.50
Samen.....	f	713.60½
Voordeelig saldo v./h. vorig jaar.	„	1987.95
Totaal ontvangst.....	f	2701.55½
„ uitgaven.....	„	711.37
Voordeelig saldo 1 Juli 1903	f	1990.18½

De Penningmeester,
J. BOS Hzn